VIAP teisinio reguliavimo problemos Lietuvoje

2015-06-23
Vilnius

BALTIC LEGAL SOLUTIONS
LITHUANIA

VIAP teisinė prigimtis – dvi medalio pusės

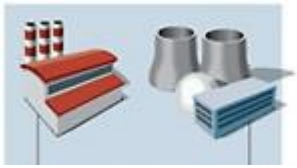
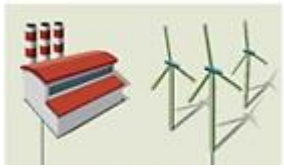

Įpareigojimas teikti VIAP

- Reglamentavimo pojstatyminiais teisės aktais atitiktis įstatymams? Prie VIAP įtrauktos paslaugos, kurios pagal EEĮ nepriskirtinos VIAP
- Nepakankama kontrolė, skaidrumas ir patikrinamumas (ES Direktyvos 2009/72/EB 3 str. 2 d.):
  - Paslaugų priskyrimo VIAP principai?
  - VIAP teikimo terminai?
  - VIAP tikslų pasiekimo kontrolė?

Įpareigojimas apmokėti už teikiamas VIAP

- Apmokėjimas už paslaugas v. speciali įmoka (mokėjimas)
- Neaiški įpareigojimo teisinė prigimtis neužtikrina VIAP įmokų mokėtojų teisių:
  - Konkurentų finansavimas ir apmokėjimas už valstybės politikos klaidas?
  - Suinteresuotų asmenų teisė būti įtrauktiems į kontrolės mechanizmą?
  - Teisė derėtis dėl / atsisakyti sudaryti sutartis dėl VIAP teikimo (elektros energijos perdavimo)?
  - Ginčų dėl mokėjimų už VIAP teisingumas?

Gamintojo VIAP įmokų dydžio kaita

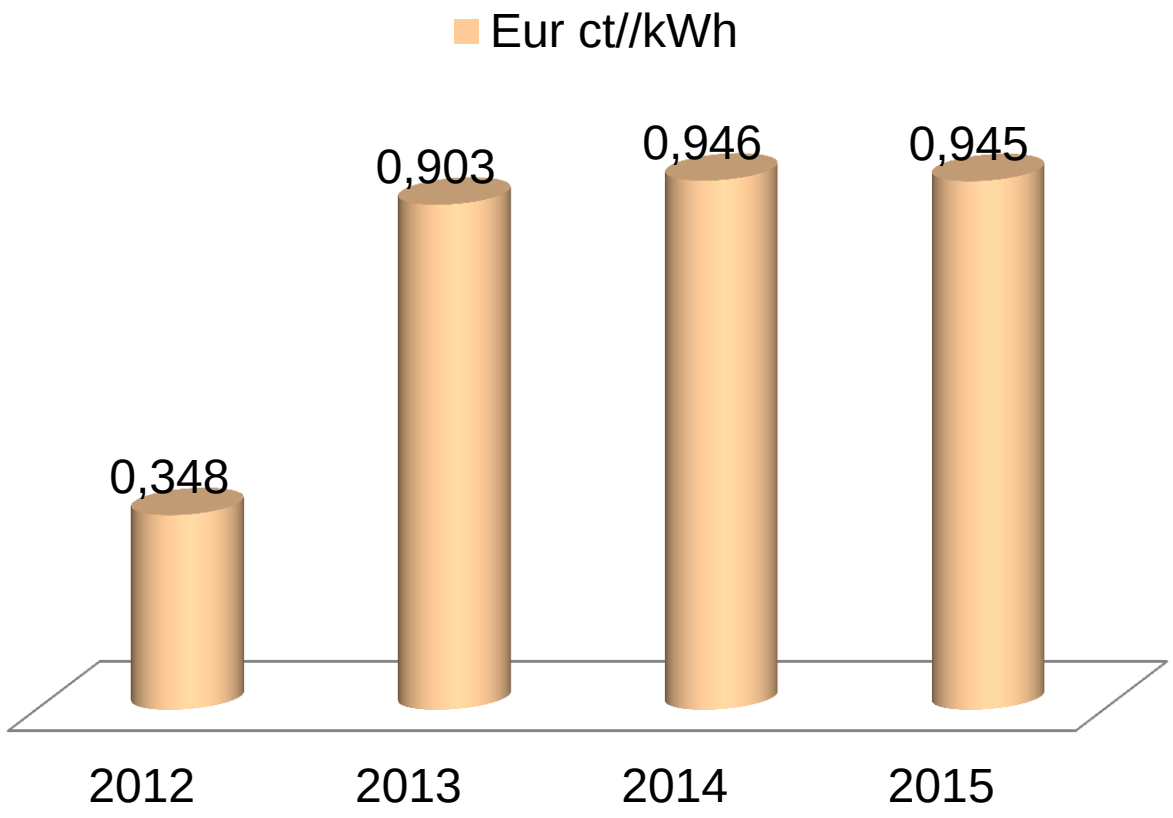

Gamintojo VIAP įmoka (1)

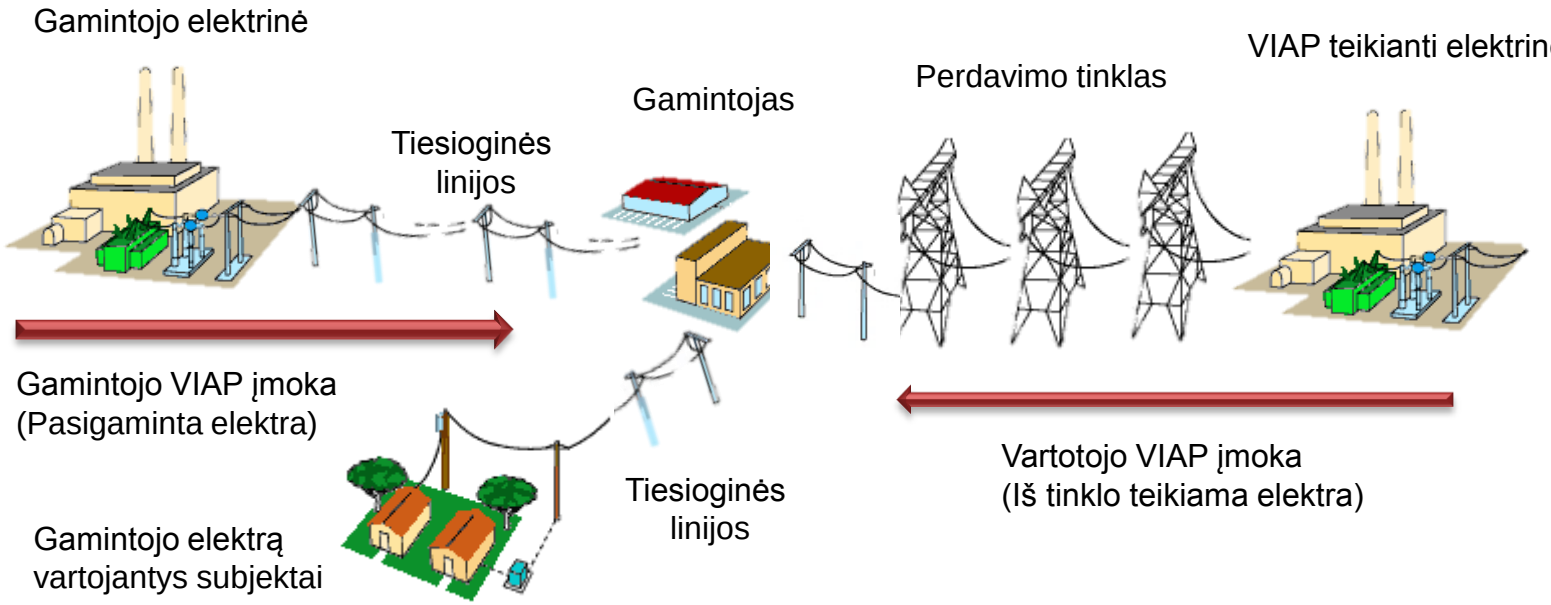

- **Poįstatyminio reguliavimo prieštaravimas įstatymams** – nei EĮ, nei EEĮ neįpareigoja **gamintojo** mokėti už VIAP nuo savo pasigamintos ir suvartotos elektros energijos
- **Teisėtų lūkesčių principo pažeidimas** – skatinimas investuoti į kogeneraciją v. apmokestinimas gamintojo VIAP įmoka
- **Konkurencijos iškraipymas elektros rinkoje** – gamintojas įpareigojamas remti konkurentus – VIAP paslaugas teikiančius elektros energijos gamintojus, didėja gamintojo elektros energijos kaštai

Gamintojo VIAP įmoka (2)

- **Diskriminacija** – gamintojų, gaminančių elektrą iš atsinaujinančių išteklių savo reikmėms, atleidimas nuo VIAP įmokų v. gamintojų, gaminančių elektrą efektyvios kogeneracijos būdu savo reikmėms apmokestinimas
- **Konkurencijos iškraipymas gaminamo produkto rinkoje** – gamintojų, gaminančių elektrą iš atsinaujinančių išteklių savo reikmėms, atleidimas nuo VIAP įmokų suteikia konkurencinį pranašumą prieš kitus gamintojus gaminamo produkto rinkoje.

Gamintojo VIAP įmoka (3)

- Atleidimas nuo gamintojo VIAP įmokos – ES valstybių narių praktika:

Prancūzija – nuo VIAP įmokų atleisti gamintojai gaminantys ir naudojantys iki 240 GWh per metus

Vokietija – dalinis arba visiškas atleidimas nuo VIAP įmokų

Belgija – atleidimas nuo VIAP įmokų išskyrus už elektros energijos apkrovas

Portugalija – visiškas atleidimas nuo VIAP įmokų

Jungtinė Karalystė – visiškas atleidimas nuo VIAP įmokų

Rumunija – dalinis atleidimas nuo VIAP įmokų

Europos Sąjungos politika

- EK 2013-11-05 komunikatas dėl valstybės intervencijos elektros sektoriuje*:
  - Valstybės intervencija gali būti naudinga ir efektyvi, tačiau ji turi būti gerai sukurta ir prisitaikyti prie rinkos, technologijos ir visuomenės pokyčių.
  - Valstybės intervencija turi būti nukreipta tik rinkos nepakankamumo situacijai ištaisyti.
  - Valstybės intervencija galima:
    - Identifikavus specifinę problemą ir jos priežastį
    - Įvertinus galimą poveikį kitiems valstybės politikos tikslams
    - Įvertinus galimas alternatyvas (įskaitant ES programas)
    - Minimizavus valstybės intervencijos poveikį konkurencijai (įskaitant paramos mažinimą bei nutraukimą, kai pasiekiami tikslai, dėl kurių buvo būtina įsikišti)
    - Įvertinus intervencijos proporcingumą
    - Įvertinus poveikį vartotojų mokamoms kainoms

*„Delivering the internal electricity market and making the most of public intervention“

Vartotojo VIAP

- Pojstatyminiu reguliavimu išplečiamas EEĮ nustatytas VIAP sąrašas:
  - EEĮ 74 str. 1 d. 1 p. – VIAP elektros energetikos sektoriuje priskiriama elektros energijos *gamyba* naudojant AEI. Pojstatyminiais teisės aktais prie VIAP priskirta (1) iš AEI gaminamos elektros *balansavimas* perdavimo ir skirstomuosiuose tinkluose bei (2) AEI elektrinių prijungimas prie elektros tinklų.
  - VIAP lėšos pojstatyminiu reguliavimu skiriamos VIAP lėšų administratoriui VIAP lėšų administravimo sąnaudoms dengti. EEĮ 74 str. 1 d. pateiktas sąrašas paslaugų, kurios gali būti priskiriamos VIAP elektros energetikos sektoriuje, nenurodo, kad VIAP lėšų administravimas būtų priskirtinas prie VIAP.
- Į VIAP sąrašą įtraukti projektai, nelaikytini VIAP:
  - NordBalt jungties įgyvendinimas laikytinas valstybės funkcija.
  - Kompensacijos už saulės elektrinių veiklos nutraukimą nelaikytinos VIAP, nes VIAP lėšos yra mokamos už tam tikrų **paslaugų teikimą**.
- Termofikacinių elektrinių rėmimas:
  - Parama iš VIAP lėšų skiriama nuo 2003 m.
  - Nėra nustatyta termino ar kriterijų, kuriems esant parama termofikaciniu rėžimu gaminamai elektros energijai bus nutraukta.

Vartotojo VIAP

- Nepagrįstai į VIAP sąrašą įtraukiamos paslaugos didina VIAP biudžetą ir kainą elektros energijos vartotojams.

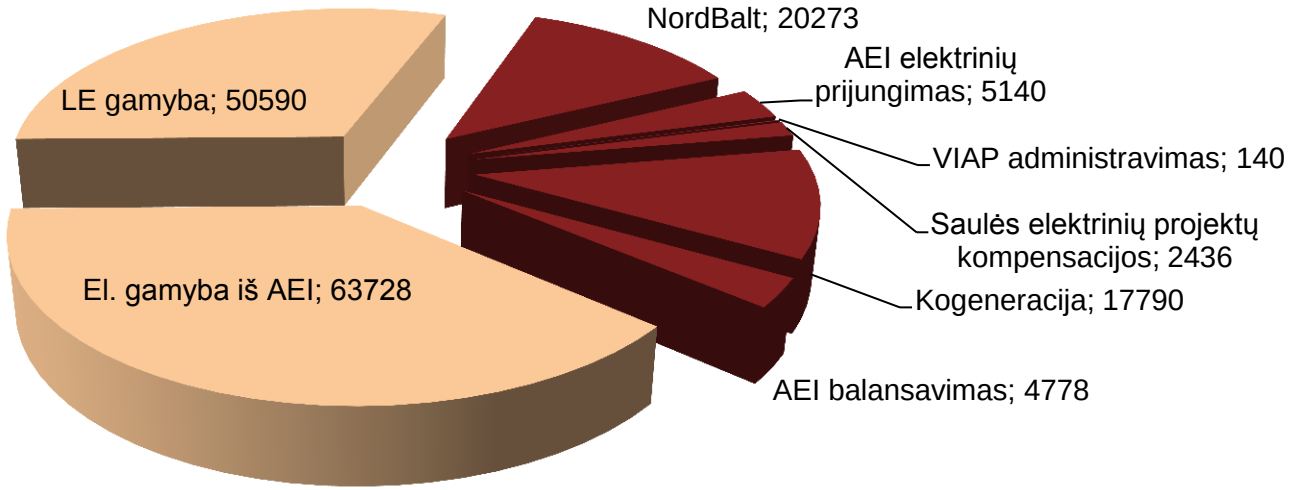

* tūkst. EUR
* VKEKK 2014-10-17 nutarimas Nr. O3-840 Dėl VIAP lėšų ir kainos 2015 metams nustatymo

- Iš viso VIAP biudžetas 2015 m. – 160.081 tūkst. EUR
- Iš viso VIAP biudžetas 2015 m. be nepagrįstai įtrauktų VIAP – 109.524 tūkst. EUR

VIAP lėšų energijos iš AEI gamybai augimas

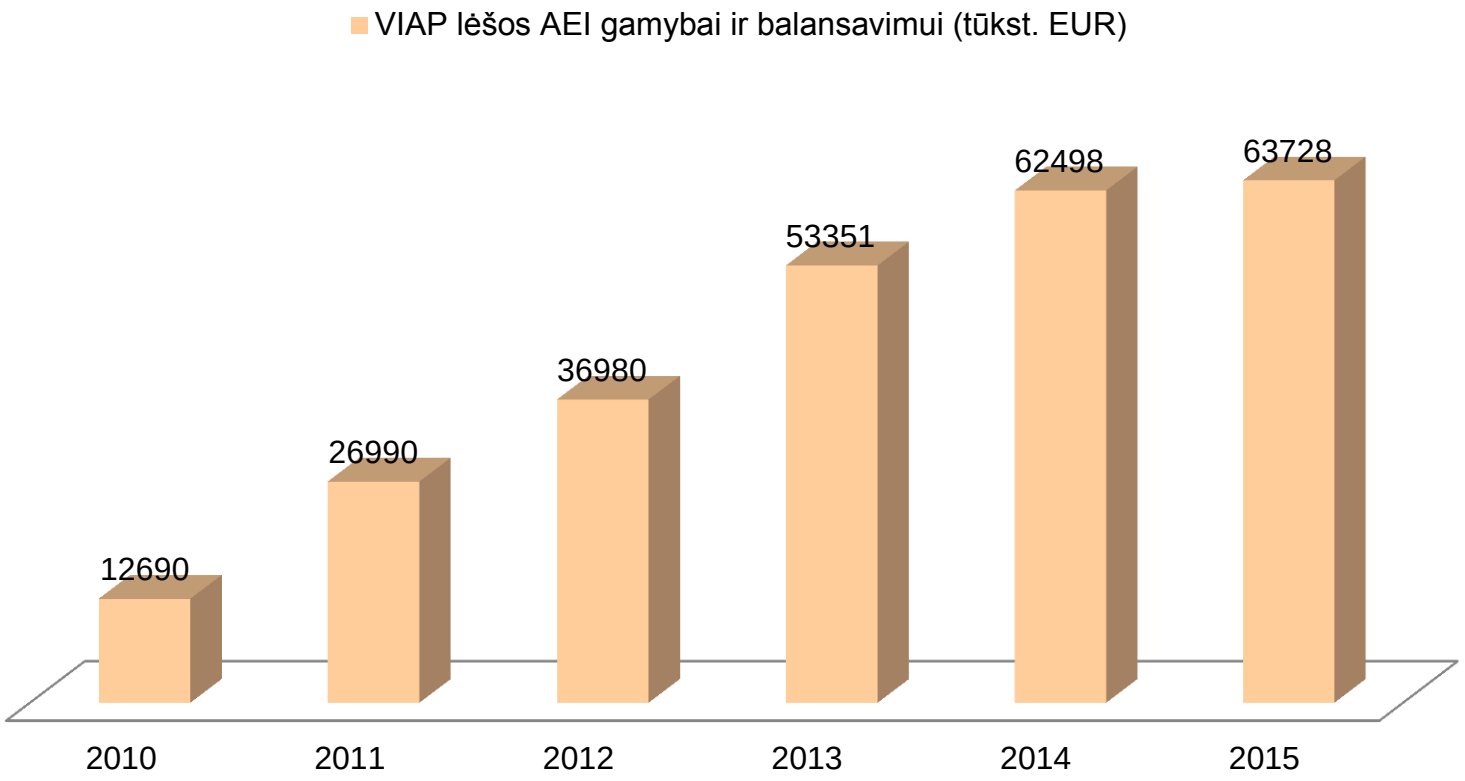

Šaltinis: http://www.regula.lt/elektra/Puslapiai/viesuosius-interesus-elektros-energetikos-sektoriuje-atitinkancios-paslaugos.aspx

Vartotojo VIAP įmokų dydžio diferencijavimas

VIAP teikianti elektrinė

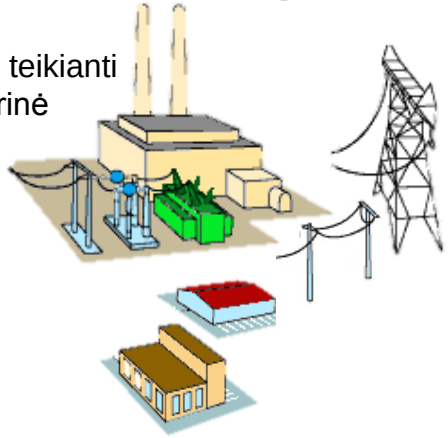

Gamintojas
Gamyba nereikalauja didelių elektros energijos išteklių

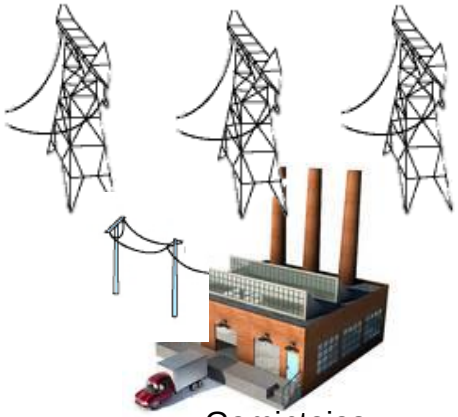

Gamintojas
Gamyba reikalauja didelių elektros energijos išteklių, tačiau kaštai gali būti perkelti pirkėjui

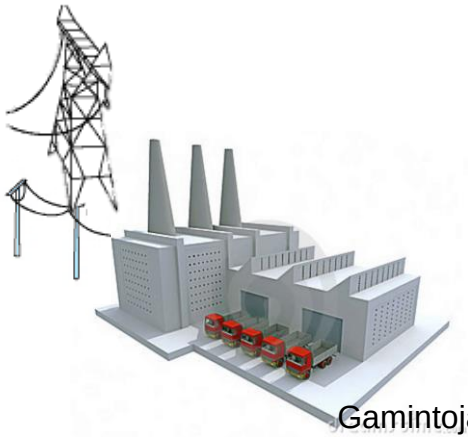

Gamintojas
Gamyba reikalauja didelių elektros energijos išteklių ir papildomi kaštai negali būti perkelti pirkėjui

- Siekiant ginti pramonės interesus gamintojai, kurie:
  - suvartoja didelį kiekį elektros energijos gamyboje ir
  - yra jautrūs elektros energijos kainai (papildomi kaštai negali būti perkelti pirkėjui)

  nustatytus kriterijus atitinkantys ūkio subjektai galėtų būti atleisti nuo dalies VIAP įmokų arba mokėti mažesnes VIAP įmokas
- ES valstybės narės remia nacionalinę pramonę mažindama elektros energijos kainą (VIAP įmokų dydį) (Pvz.: Vokietija, Prancūzija, Rumunija).

Diskutuotini esminiai VIAP schemos sprendimai

- VIAP teisinio reguliavimo neapibrėžtumas / VIAP teisinė prigimtis
- Gamintojo VIAP įmokų atsisakymas
- Vartotojo VIAP įmokų diferencijavimas
- VIAP priskirtinų paslaugų sąrašo persvarstymas:
  - Iš AEI gaminamos elektros *balansavimas*
  - AEI elektrinių prijungimas prie elektros tinklų
  - VIAP lėšų administravimas
  - NordBalt jungties įgyvendinimas
  - Kompensacijos už saulės elektrinių veiklos nutraukimą
  - Termofikacinių elektrinių rėmimas

Advokatė Danguolė Bublienė

Advokatų profesinės bendrija „Baltic Legal Solutions Lietuva“
Subačiaus g. 7, 01302 Vilnius
El. paštas: Danguole.Bubliene@blslt.com
Tel.: (8 5) 274 24 63
Faks.: (8 5) 274 24 44

AČIŪ UŽ DĖMESĮ